מסורת השס"ם

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פ"ח מה"ר מכו' רוצח הלכה ט"ו ס"מ מ"ע ס' תכה סעיף ח':

נו ב מיי' פ"מ מה"ר מכו' ומזיק הלכה יב סמג עשין ע מוס"ע מ"ע סימן שפ סעיף ג':

נז ג ד ה ו מיי' פ"ט מה"ר יסודי תורה הלכה ח כ ג סמג עשין ס מוס"ע י"ד סי' קס סעיף ח:

נחמיה ט. כתובות נ.

מגנה

מקרא

תרגום

קורא

גליון השס"ם

גמ' יעבור ולא יהרג מון. עי' סוסה י"ב ע"ב מוס' ד"ה מה

נוסח

עם בתקנה על 'אתה נצר ותשלומיה נצר' הגור מן התשלומים

מגנה

ב' מקרים על רוצח ושבועת כלים תוכן כמו הארון

נוסח

ב' נוסחות תנאים נלמדו כמשנתנו נמתן לה ב' נוסחי

1- הראשון ע"ג

2- המחלל את השבת

נוסח/מגנה

ב' הרגל ואל יעבור

מימרות על ר' יוחנן

1- ע"ג

2- שלי ארמה

3- שפיכות דמים

נוסח/מגנה

מסיבות נפש אפילו על דברים טאומים ב' מצוות החמורות

רב פפא אמר במפותה ודברי הכל אביי אמר ביכול להציל באחד מאבריו ורבי יונתן בן שאול היא דתניא רבי יונתן בן שאול אומר רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו ויכול להצילו באחד מאבריו ולא הציל נהרג עליו מאי טעמא דרבי יונתן בן שאול דכתיב וכי ינצו אנשים (יחדו) וגו' וא"ר אלעזר במצוה שבמיתה הכתוב מדבר דכתיב ואם אסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש ואפ"ה אמר רחמנא ולא יהיה אסון ענוש יענש אי אמרת בשלמא יכול להציל באחד מאבריו לא ניתן להצילו בנפשו היינו דמשכחת לה דיענש כגון שיכול להציל באחד מאבריו אלא אי אמרת יכול להציל באחד מאבריו נמי ניתן להצילו בנפשו היכי משכחת לה דיענש דילמא שאני הכא דמיתה לזה ותשלומין לזה, (ה) לא שנא דאמר רבא רודף שהיה רודף אחר חבירו ושיבר את הכלים בין של נרדף ובין של כל אדם פטור מאי טעמא מתחייב בנפשו הוא ונרדף ששיבר את הכלים של רודף פטור של כל אדם חייב - של רודף - פטור שלא ידא ממונו חביב עליו מגופו של כל אדם חייב שמציל עצמו בממון חבירו ורודף שהיה רודף אחר רודף להצילו ושיבר את הכלים בין של רודף בין של נרדף בין של כל אדם - פטור, ולא מן הדין, שאם אי אתה אומר כן נמצא אין לך כל אדם שמציל את חבירו מיד הרודף: אבל הרודף אחר בהמה: תניא רשב"י אומר העובד עבודת כוכבים ניתן להצילו בנפשו מק"ו ומה פגם הריוח ניתן להצילו בנפשו פגם גבוה לא כל שכן *וכי עונשין מן הדין? קא סבר עונשין מן הדין תניא רבי אלעזר ברבי שמעון אומר המחלל את השבת ניתן להצילו בנפשו סבר לה כאבוה דאמר עונשין מן הדין ואתיא שבת בחילול - חילול מעבודת כוכבים. א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק נימנו וגמרו בעליית בית נתזה בלוד כל עבירות שבתורה אם אומרין לאדם עבור ואל תהרג יעבור ואל יהרג חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים, ועבודת כוכבים לא והא תניא א"ר ישמעאל מנין שאם אמרו לו לאדם עבוד עבודת כוכבים ואל תהרג מנין שיעבוד ואל יהרג ת"ל וחי בהם ולא שימות בהם, יכול אפילו בפרהסיא תלמוד לומר ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי אינהו דאמרו

שלא יהא ממוט חביב עליו. דמדינן להציל בנפשו כל שכן דינן בממוט: קסבר עושין מן הדין. לא דמי לעושין מן הדין דלפליגו בה תנאי ורבא לקמן בפ' הנסקפין (ד' עו:) (ג) כדפרישית בפרק ד' מיתות (ד' נג:ד"ה הסהה) והא דלא מצריכא לעיל חד למטומי עבודת כוכבים הייט נמי למתן דאמר עושין ומ"ד אין עושין הוא מטמי חד למטומי בהמה דדמי לעריות ואיתך לאיני דכתיב נמר כתיב נמי נמרה:

אפילו

כתובות נ.

[ע"ל מ.]

[ע"ל דאיכא]

[עמ"ש לקמן עמ. על הגליון]

טעמות באו: כה וכי יגרע אותיות ונגרע אשה ולא יהיה אסון ישיה אלין בעל האשה ונתן הפלילים בין אם אסון יהיה ונתת נפש תחת נפש

כ"ק קיז: [ונס איתא רבה ומי' פוס' כתובות הסוקיים ל: נד"ה רב דבר כאשר בהגהות ב-I הגאונים בן תעלות דברי רבא]

[ע"ל נד. ונס נסמן]

[ע"ז כז:]

יומא פס. ע"ז כז: נד:

ברכות פז: פסחים כה. יומא פס.

[ע"ל עב. וש"נ]

[כל המקומות חיים רבא וכ"ל בהגהות]

דגרות הב"ח

(ה) גמ' ותשלומין לזה נ"ב עי' לעיל דף מ ע"ב ובכ"ק דף כג ע"א נתוס' (ג) הגה: קסבר וכו' כדפרש נפרק תרגם מיתות:

לא ניתן לעבוד לא ישראל מדמים לעבודת כוכבים.

ערקתא

אפילו לשטויי ערקתא דמסאנא. לכאורה משמע דמנעליהם מסוכן מקל עכו"ם כדלמר נמי בפרק הכונס (נ"ק נא: וסם) גבי לעבור זמירא דהוה סיים מסאני לוכמי וקלמר שהיה מתחבל על ירושלים וכך משמע במסכת תענית (דף כב:) גבי הוא גברא דהוה מסיים מסאני לוכמי ולא רמי מוסי וקשה דכסוף פ"ק דבילה (דף פו:) הכן לין משלחין מנעל לבן ביו"ט מפני שצריך בילת הגיר להשחירו ומפרש ר"ש דדוקא לשעות המנעל סיו מסוטה מקל עכו"ם דקל עכו"ם שחורה וקל ישראל לבנה ומסאני לוכמי דבכל דוכתי הייט לשעות שחורות לבל המנעל ולא היה שחור:

והא לסתר פרהסיא הוא. תימה דה"ל לתקשוי ערוות המלוכה לטוי עלמה ישרא ולא יעבור וכמו כן קשה בריש כתובות (דף ג: וסם) דלמר דלוכה לעשות דמסרו נפשייהו ופריך ולידרוש לה דלוגם שרי ומלי קושיא הא שפיר עבדו דמסרו נפשייהו משום גילוי ערוות ומיהו ר"ת דלין חייבין מיתה על בטילת עובד כוכבים משום דרחמנא לפקריה לרעיה דעובד כוכבים כדלמרינן בפ' טשלין על האלטה (יבמות לח:) דכתיב "ורמתם כוסיס זרמתם" ומתוך כך היה רולה ר"ת להתיר בת ישראל שהמירה ובא עליה עובד כוכבים ושוב נתגייר עמה לקיימה ביהדות דלא שייך לומר לחד לבועל בביאת עובד כוכבים דהיא כביאת בהמה והקשה הרי"ל ימק ב"ר מרדכי דע"ל בביאת עכו"ם נאסרה לבעל כדלמרי' הכא דאיכא פרוטות בפ' הלשה שנתארמלה (כתובות כו:וסם) גבי הלשה שנתבשה בידי עכו"ם על ידי נפשות אסורה לבעלה ולמרינן נמי בגמילה (דף פו:) כלשר לבדמי מביה לבא כך לבדמי ממך לגמלא לגבי בעלה לא תשיב' ביאת עובד כוכבים כביאת בהמה וגם לכאורה נפסלת בביאתו לע"פ שבביאת בהמה ליכה נפסלת דלין זנות לבהמה כדלמרינן בפ' הבא על יבמתו (יבמות דף נא.) דרעיה דעובד כוכבים הוא לדלפקריה רחמנא לענין חייס לבל ביאת דעובד כוכבים לא לפקריה וכיון דלאסרה לבעל לאסורה לבועל מוטעמלה וטמלה ולמרינן נמי בסומה בפרק לרוסה (ד' כו: וסם) דטיה מקנין על ידו ופוסל בתרומה ופריך פשיטא ונסתרה והיא טמלה לתר רחמנא לחד לבעל ולחד לתרומה ומשני מהו דתימא לתר ונסתרה והיא טמלה הכי מילי היכא דנהך ביאה לאסורה ליה לאפוקי עכו"ם דבלא הכי לא לגמלא לפיו גבי עובד כוכבים שיך וטמלה לאסור לבעל והא הדין לבועל והא דלא פריך הכא והא לאסתר ערוות הוא דקים ליה דמהני טעמא דקרקע עולם לענין דלא מיחייב' למסור עלמה משום ערוות דהא מרוצה יעפיגן ורוצה נופיה כי מיחייב למסור עלמו ה"מ קודם שיהרג בידים לבל היכא דלא עביד מעשה כגון שמשליכין לתוכו על המיטה ומתמעך מסתברא שלין חייב למסור עלמו דמלי לתר לדרבה מלי חזיא דדמא דחברלי סומקי מפי דילמא דמא דידי סומק מפי כיון דלא עביד מעשה והא דקלתר לקם נערה המלוכה תהרג ולא תעבור יהרג גרסינן ולבועל קלי דעביד מעשה לבל הנערה עלמה שהיא קרקע עולם לין חייבת למסור עלמה ולא גרס תהרג יש לפרש דתהרג הנערה קודם שתעשה מעשה שתביא עליה לת הערוה לבל לענין חלל השם משום פרהסיא לא ס"ד דמהני טעמא דקרקע עולם וכן נמי יש לפרש בהיא דריש פרק הבא על יבמתו (יבמות ד' נב: וסם) דלתר רבא לין לוגם לערוה שלין קישוי לגלה לדעת דלא לתר לו שיהרגהו לו ימת שיבילוהו על הערוה ויודע שלא יבילוהו לו לאסור שלא יתקשה לא מליע למימר דלא עביד מעשה שהקישוי הביא מעשה ולא היה כבר מקשה וטומר והעכו"ם הבילוהו על הערוה הכא ולא לין לו לוגם ולין לו למסור עלמו והא דפריך פרק מלוה חליצה (סם ד' קב. וסם) גבי יעל והא קא מתהניא מעבירה ומשני מוכחא של רשעים רעה היא אלא לדיקים דכתבא נחש על תוה הטיל בה זוהמא לא בעי למימר דמהני טעמא דקרקע עולם משום הנאה הביאה כמעשה כדדריש בפרק המגיה (נ"ק ד' נב:) ונכרתו הנפשות העושות דל"ל בשמעתין נמי ה"ל לתקשוי גבי לסתר ועוד דנראין הדברים שלא היתה לוטה שהרי ברוח היה ולא הוה רשאי לוגסה ולדרבה היה לריך שתתמיהו מן הרודפים כמו שמוכיח הענין והיא שידלגו בדבריה עד שבא עליה לתחיש כמו והסם פריך על מה שהכתוב משבחה מכשיר בתולה תבוך שרה רבקה רחל ולאה דלמרינן בפ' מי שלמר ולמי בנזיר (ד' כג: וסם) גדולה עבירה לשמה ממלוה שלא לשמה שהיו מתעסקות להבעת מבעליהן ומשיב לה שלא לשמה משום דהגין מן המלוה ולא הוי לשמה כל כך ומש"ה פריך דיעל נמי מיתהניא ונתחל ניחא שהכתוב משבחה דלסם היתה לוטה בהמה הכתוב משבחה ול"ת כשנתרלים לסתר לתשוקתם שלמרה כלשר לבדמי לגה לא גירשה מדרבי מחילה כדי שתהא מוכרת לחזור לו דמחזיר גרושתו לא לסירה בזנות בלא ניסוחין כדתנן בפ"ב דסוטה (ד' יח:*) הכל מודים שלין מתנה עמה לא על קודם שתתארס ולא על לחר שתתגרש שתסתרי לחר ותטמלי שלא תסתרי ותטמלי ולח"כ יחודינה זה הכלל כל שהיבעל ולא תהא לסירה לו לא היה מתנה עמה וי"ל דלא היה רולה לגרשה שהיה ירא פן יודע למלך*: **רבזוך** לספסתא ומדי לחיוחא כו'. ההוא עובדא דשלחי יבמות (ד' קפ:: וסם) דלמר ליה עכו"ם לישראל קטיל לספסתא ולא לא קטילנא לך כדקטילנא לפלניא בר ישראל דלמרי ליה בשל לי קדירה בשבתא ולא בשיל וקטילתיה שמא לא היה בקי בהלכה דמן הדין לא היה לו לומר עלמו במקום הגלות עלמן של עכו"ם: **בן** נח מלוה על קידוש השם. ול"ת והא ומי בהם בישראל כתיב ולפיל ישראל היה מחייב למסור עלמו לפיל בגיעלה לא לא דכתיב ומי בהם ויש לומר דדלמא לא לעלריך ומי בהם הלא כי היכי דלא נילף שלא מלות מרוצה ונעבר המלוכה דלפיל בגיעלה יהרג ולא יעבור לכ"ע:

ולהם

אפילו *לשטויי ערקתא דמסאנא, וכמה פרהסיא? אמר ר' יעקב אמר רבי יוחנן אין פרהסיא פחותה מעשרה בני אדם, פשיטא ישראלים בעינן דכתיב °ונקדשתי בתוך בני ישראל, בעי רבי ירמיה תשעה ונברי אחד מהו? תא שמע דתני *רב יגאי אחוה דרבי חייא בר אבא אתיא תוך תוך כתיב הכא °ונקדשתי בתוך בני ישראל וכתיב התם °הבדלו מתוך העדה הזאת *מה להלן עשרה וכולהו ישראל אף כאן °עשרה וכולהו ישראל והא אסתר פרהסיא הואי? אמר אביי °אסתר קרקע עולם היתה רבא אמר °הנאת עצמן שאני דאי לא תימא הכי הני קוראי דימוניקי היכי יהבינן להו אלא הנאת עצמן שאני, הכא נמי הנאת עצמן שאני, ואודא רבא לטעמיה דאמר רבא: עכו"ם דאמר ליה להאי ישראל "קטול אספסתא בשבתא ושדי לחיותא, ואי לא קטילנא לך-ליקטיל ולא לקטליה, שדי לנהרא ליקטליה ולא ליקטול, מ"ט? לעבורי מילתא קא בעי. בעו מיניה מר' אמי: בן נח מצווה על קדושת השם-אן-אין מצווה על קדושת השם? אמר אביי ת"ש *שבע מצות נצטוו בני נח ואם איתא תמני הויין, א"ל רבא אינהו וכל אבוריהו, מאי הוי עלה? אמר רב אדא בר אהבה אמרי בי רב כתיב °לדבר הזה יסלח ה' לעבדך בבא אדני בית רמן להשתחויתי" וכתיב °ויאמר לו לך לשלום" ואם

תורה אור

ערקפא דמסאנא. שרוך הנעל שלא דרך העובדי סוכבים לקשור כך ודרך שראל בענין אחד כגון שיש לו יהודה בדבר ודרך ישראל להיות לעטים לפיכך אם שטי זה שאין כאן מטה אלא מנהג בעלמה יקדש לא הם בפני תבירין שראל, ולא' פרהסיא' מדבר בישראל: **פמיפ** פוך פוך. דעשרה בעיגן וטולהו ישראל: **לפלן**. במרגלים: **ופא לפפר פרפפיפ** פוקי. ובעבלה לעובד כוכבים ולא מסרה נפשה לקטלא: **קרקע עולם** היא. לאיה עושה מעשה, הוא עושה מעשה: **פגלפ עלמו**. שלין העובד כוכבים מתכוין להעבירו מדלתו אלא להנאת עלמו מתכוין, שלמי, ולין כאן חלל הם ליהרג על כך: **פני קוופקי דימוניקי**. כלי נחשת שטוגין בהם גחלים גדולין הן ושומדין לפני שולחן מלכים להתחמם כנגדן: **פיבי יפבינן לפו**. יום חג היה לפרסיים שטולין משרתי עבודת כוכבים לור מכל בית ובית ומעמידין בבית עבודת כוכבים שלהם ומתחממין הנם כנגדן והיו טולין לקח מבית ישראל בעל כרחם, היכי יהבינן להו ולא מסרי נפשייהו לקדושת השם הלא חק עבודת כוכבים הוא: **פלא**. הולל והעכו"ם לייט מתכוין להעבירו אלא להנאת עלמו מתכוין שלריך לוותו הכלי לין כאן קידוש השם ליהרג עליו ולקח על פי שהעכו"ם לייט לריך לו אלא לחוק עבודת כוכבים, הנאת עלמו הוא שלריך לוותו כלי ולייט לומר לי שלעבוד לרי: **קטיל אספסתא**. קטור עשב מלכל בהמה: **לקטול**. האספסתא ולא לקטליה העכו"ם רבין דלייט מתכוין להעבירו אלא לעורכי עלמו לין כאן חילול השם: **שדי לנהרא**. להעבירו הוא מתכוין ולי פרהסיא הוא לא שעת גזרת המלכות לקטליה ולא ליקטול לספסתא: בן נח מוזהר על עבודת כוכבים כדלמר בד' מיתות (ד' ט') ולם לומר עבור ולא תהרג מלה היא לקדש לת השם-לא-לא: **לבוריפו**. כל מידי דשייך בהו קדושת השם שייכא בהו דלא לומר לו לעבור על לותן מלות לא יהרג ולא לא יקדש לת השם יעבור עליהם הלכך הלי נמי בכללן הוא: **לבוריפו**. לד לפרטנמל"ש ודוגמתו במכות (דף עב:) שלה וכל *לחיזרה: **לדבר סוף**. מלחר שקבל עליו נמנמן שלא לעבוד עבודה כוכבים לומר לו לאלישע לדבר הזה יסלח ה' לעבדך שלאי לחוס בדבר שחלוני נשמן ע"י וכתיב "ויאמר לו לך לשלום", הלמא הודה לו: ולם

[ע"י' פוס' שבת מע.ד"ה נעלם]

[נדרים כח: ע"ש מגילה כג: ע"ש]

[ג"ל ואתיא עדות עדות דבתי' התשבר מתי לעדה הרעה הוא חכך מיתה בהגילה כג: וכזה תבין פירש"י ד"ה לבלן במרגלי"]

[לעיל ט.]

[כ"ה ג"ל הגמר' שם אבל לפניה מיתה וכל תבירתה]

[ע"ש הטסתא]

[וע"ע פוס' מגילה שם. ד"ה כשם]

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פ"ט מהל' יסודי המורה הלכה י' סמג עשין ס מוש"ע י"ד סי' קס סעיף ו:

נמ ב (מיי' שם הלכה ג) מוש"ע שם בהג"ה:

נוסחא

ס ג מיי' שם הלכה ג מוש"ע שם סעיף ו:

סא ד מיי' פ"י מהל' איסורי מלכים הלכה ג:

נוסחא

גי' הארוכה

יהודי דאבור אסרו על מבור את הנפש אם הפרהסיא

נוסחא (המוש)

ב' דבריות לפסיר לאד אסתר, הריתה הפרהסיא, לא מסרה את נפשה 1- קיקר ראום 2- לבנאות ראמת

מקבה

ב' דבריאות טבהם גי' מבריח יהודי לחלון טבת

נוסחא

הוא גי' מבור על קבוות הים